

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://www.muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/rys-historyczny/1945-1990/24052,Karpacka-Brygada-WOP.html>
09.05.2025, 13:08

Karpacka Brygada WOP

Początki ochrony granicy południowej przez polskie oddziały graniczne po II wojnie światowej sięgają października 1945 roku, kiedy utworzono 9 Oddział Ochrony Pogranicza z miejscem postoju w Nowym Sączu. Oddział przyjął do ochrony odcinek granicy od rejonu Baligrodu (pow. Lesko) do rejonu Zwardonia (pow. Żywiec). Pod względem organizacyjnym dzielił się na: dowództwo, sztab, pododdziały przysztabowe, Grupę Manewrową, Komendy Odcinka (Zagórze, Gorlice, Nowy Sącz, Nowy Targ, Czarny Dunajec, Żywiec), 30 strażnic i Przejściowe Punkty Kontrolne (Muszyna, Łysa Polana, Chyżne, Zwadoń). We wrześniu 1946 roku Oddział został przekształcony w Krakowski Oddział Wojsk Ochrony Pogranicza nr 9 i przeniesiony do Krakowa. Zmiana miejsca postoju spowodowała przekazanie komendy odcinka w Zagórzu i Gorlicach do Rzeszowskiego Oddziału Wojsk Ochrony Pogranicza w Przemyślu. W 1947 roku rozformowano Grupę Manewrową, a w okresie 1947 – 1948 uruchomiono przejścia małego ruchu granicznego (Niedzica, Jurgów, Chochotów, Winiarczykówka, Glinka, Zwardoń). W marcu 1948 roku Krakowski Oddział przemianowano na 19 Brygadę Ochrony Pogranicza, a działające Komendy Odcinków na Samodzielne Bataliony Ochrony Pogranicza. Już w czerwcu 1950 roku 19 Brygadę zastąpiła 3 Brygada Wojsk Ochrony Pogranicza. W 1956 roku przeniesiono Brygadę do Nowego Sącza i powiększono odcinek granicy do ochrony o Batalion Wojsk Ochrony Pogranicza Sanok (należący do 26 Brygady Wojsk Ochrony Pogranicza) i Batalion Wojsk Ochrony Pogranicza Ustroń (należący do 4 Brygady Wojsk Ochrony Pogranicza). Jednocześnie rozformowano Batalion Wojsk Ochrony Pogranicza Nowy Sącz, a w rok później Batalion Wojsk Ochrony Pogranicza Czarny Dunajec i Batalion Wojsk Ochrony Pogranicza Ustroń. Sformowano nowe Graniczne Przejście Kontrolne Leluchów, otwierając tym samym przejście graniczne między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną.

W kwietniu 1958 roku 3 Brygadę przemianowano na 3 Karpacką Brygadę Wojsk Ochrony Pogranicza. Składała się ona z dowództwa, sztabu, pododdziałów dowodzenia, Batalionów Wojsk Ochrony Pogranicza (Sanok, Nowy Targ, Żywiec), Placówek Wojsk Ochrony Pogranicza (Konieczna, Wysowa, Tylicz, Muszyna, Piwniczna, Szlachtowa), Granicznych Placówek Kontrolnych (Leluchów, Łysa Polana, Chyżne). W 1967 roku otwarto dla międzynarodowego ruchu lotniczego Graniczne Przejście Kontrolne Kraków Balice. W 1976 roku, przechodząc na dwuszczeblowy system dowodzenia, rozformowano Bataliony Wojsk Ochrony Pogranicza: Sanok, Nowy Sącz, Nowy Targ, Żywiec. W ich miejsce utworzono placówki zwiadu i kompanie odwodowe. Jednocześnie Brygada zmieniła nazwę na Karpacką Brygadę Wojsk Ochrony Pogranicza. W lipcu 1983 roku odtworzono bataliony w Sanoku i w Nowym Targu. Karpacką Brygadę Wojsk Ochrony Pogranicza rozwiązano 15 maja 1991

roku, a w jej miejsce utworzono Karpacki Oddział Straży Granicznej.

Bibliografia: Jackiewicz Z.; Wojska Ochrony Pogranicza 1945 – 1991. Krótki Informator Historyczny, Kętrzyn 1998.